

PM 2018:27 RVI (Dnr 137-1773/2017)

Nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor – Stöd för styrning och ledning

Remiss från Socialstyrelsen
Remisstid den 9 februari 2018

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen anför följande.

Ärendet

Dessa riktlinjer ger rekommendationer om åtgärder för att förebygga sjukdom genom att stödja patienter att förändra ohälsosamma levnadsvanor. Rekommendationerna gäller tobaksbruk, riskbruk av alkohol, ohälsosamma matvanor och otillräcklig fysisk aktivitet. De primära målgrupperna för riktlinjerna är beslutsfattare inom hälso- och sjukvården.

Riktlinjerna riktar sig till hälso- och sjukvården och betonar särskilt vikten av åtgärder för att stödja riskgrupper. De flesta rekommenderade åtgärderna består av rådgivande samtal. Förslagen bedöms medföra kostnadsökningar för framförallt landsting och regioner. I vissa fall uppstår kostnader för kommunen i det fall elevhälsan får uppdrag att utföra åtgärder riktade till barn och unga.

Socialstyrelsen har remitterat förslaget till riktlinjer till Stockholms stad för yttrande. Riktlinjerna i sin helhet går att hämta på [Socialstyrelsens hemsida](#).

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret ställer sig i huvudsak positivt till de föreslagna riktlinjerna, som stämmer väl överens med stadens inriktning på att skapa jämlika livschanser för alla. Kontoret anser dock att det är otydligt huruvida även den hälso- och sjukvård som kommunen är huvudman för omfattas av riktlinjerna eller inte.

Mina synpunkter

Att skapa goda och jämlika levnadsvillkor för alla människor är en av vår tids stora utmaningar och något som är oerhört viktigt. Stockholms stads vision 2040 om ett

Stockholm för alla och arbetet inom kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm tar sikte på just detta. Jag välkomnar därför Socialstyrelsens förslag till riktlinjer för prevention och behandling av ohälsosamma levnadsvanor.

Socialnämnden i Stockholms stad beslutade nyligen om ett förslag till nytt program för alkohol-, narkotika-, dopning- och tobakspolitiken (ANDT) för 2018-2022. Programmets ansats är tidigt förebyggande åtgärder för att förhindra att unga personer utvecklar risk- och missbruk. Jag kan se tydliga kopplingar mellan stadens ANDT-program och Socialstyrelsens riktlinjer, vilket ytterligare visar på vikten av att kommun och landsting går hand i hand när vi arbetar förebyggande och hälsofrämjande. Vi har olika ansvarsområden och verktyg, men jobbar mot samma mål. Det är positivt att denna bild förstärks av förslaget till nya riktlinjer.

Det är dock viktigt att den otydlighet som stadsledningskontoret pekar ut gällande den kommunala hälso- och sjukvården reds ut innan de slutliga riktlinjerna publiceras, så att det dels är tydligt vilka förväntningar det finns på kommunerna, och dels går att göra en fullständig kostnadsanalys. Jag vill därtill lyfta fram att även ungdomsmottagningarna, som är ett samarbete mellan kommun och landsting, också har en viktig roll att spela i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet gentemot barn och unga.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 1 februari 2018

ÅSA LINDHAGEN

Bilaga

Remissen i sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Dessa riktlinjer ger rekommendationer om åtgärder för att förebygga sjukdom genom att stödja patienter att förändra ohälsosamma levnadsvanor. Rekommendationerna gäller tobaksbruk, riskbruk av alkohol, ohälsosamma matvanor och otillräcklig fysisk aktivitet. De primära målgrupperna för riktlinjerna är beslutsfattare inom hälso- och sjukvården.

Riktlinjerna ersätter Socialstyrelsens tidigare nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder.

Centrala rekommendationer

Riktlinjerna betonar särskilt vikten av åtgärder för att stödja riskgrupper att förändra ohälsosamma levnadsvanor. De riskgrupper som rekommendationerna fokuserar på inkluderar vuxna med särskild risk (t.ex. sjukdom eller social sårbarhet), vuxna som ska genomgå en operation, barn och ungdomar samt gravida. Det är dock viktigt att hälso- och sjukvården inte bortser från behovet av råd och stöd att förändra levnadsvanor även hos vuxna generellt.

Rekommendationerna riktar sig genomgående till både kvinnor och män. De flesta rekommenderade åtgärderna består av rådgivande samtal eller kvalificerat rådgivande samtal, det sistnämnda är mer omfattande och ställer krav på metod och kompetens. Andra exempel på åtgärder är familjestödsprogram eller webbaserad intervention.

För vuxna med särskild risk som röker eller har ohälsosamma matvanor rekommenderas kvalificerat rådgivande samtal för att stödja personen att förändra dessa levnadsvanor. Vid riskbruk av alkohol eller otillräcklig fysisk aktivitet hos denna grupp rekommenderas rådgivande samtal. För gravida som röker, snusar eller brukar alkohol rekommenderas rådgivande samtal.

Ungdomar under 18 år som brukar tobak bör erbjudas kvalificerat rådgivande samtal eller webbaserad intervention för att bli av med sitt tobaksbruk. För ungdomar som brukar alkohol eller är otillräckligt fysiskt aktiva rekommenderas rådgivande samtal. Familjestödsprogram kan erbjudas till barn med ohälsosamma matvanor eller otillräcklig fysisk aktivitet.

Ekonomiska och organisatoriska konsekvenser

Socialstyrelsen beskriver ekonomiska och organisatoriska konsekvenser för hälso- och sjukvården och kostnadsbördan som bärs av landsting och regioner samt i vissa fall av individen. Sammanfattningsvis innebär dessa riktlinjer att mer resurser behöver tillföras hälso- och sjukvården för att fler personer med ohälsosamma levnadsvanor ska kunna erbjudas rekommenderade åtgärder. På sikt förväntas rekommendationerna leda till minskade kostnader för hälso- och sjukvården genom att antalet personer med ohälsosamma levnadsvanor minskar och därmed minskad risk för framtida sjuklighet.

De flesta av dessa kostnader gäller landsting och regioner. Vissa kostnader gäller dock även kommunerna i det fall elevhälsan får ansvar för att genomföra åtgärder riktade till barn och ungdomar under 18 år.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 6 januari 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ställer sig i huvudsak positiv till Socialstyrelsens förslag till Nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor – Stöd till styrning och ledning, och har inte några invändningar mot förslaget. Föreslagna rekommendationer omfattar åtgärder för att förebygga sjukdom samt stödja personer att förändra ohälsosamma levnadsvanor som till exempel tobaksbruk och riskbruk av alkohol. Förslagen ligger i linje med kommunfullmäktiges mål där 1.2. Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla.

Centrala rekommendationer

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till Socialstyrelsens förslag som innebär att rådgivande samtal och kvalificerat rådgivande samtal återkommer som en central rekommendation för vuxna och ungdomar. Att förebygga ohälsa är en av hälso- och sjukvårdens uppgifter och att i större utsträckning fokusera på att integrera ett sjukdomsförebyggande perspektiv i det löpande arbetet ligger i linje med gällande lagstiftning.

Stadsledningskontoret instämmer med att det ur ett folkhälsoperspektiv är av stort värde att vuxna, barn och unga generellt uppmuntras att göra små förändringar även om riktlinjerna har ett särskilt fokus på riskgrupper. Stockholms stads program mot alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) 2018- 2021, lyfter fram utvecklingsområden för staden i ANDT-relaterade frågor, med det övergripande målet att Stockholm ska vara en stad fri från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol samt med ett minskat tobaksbruk. Frågor kring främjande och förebyggande arbete, tidiga insatser samt vård och behandling har stor betydelse för stadens invånare, inte minst barn och unga. Stadens program ligger i linje med förslaget till nationella riktlinjer.

Ekonomiska och organisatoriska konsekvenser

Stadsledningskontoret instämmer med Socialstyrelsens bedömning att ett införande av de nationella riktlinjernas rekommendationer påverkar såväl organisation, personalresurser, annan resursåtgång och kostnader för hälso- och sjukvården. Enligt förslaget framgår att de flesta av dessa kostnader gäller landsting och regioner. Det enda kostnadsexemplet för kommunen framgår i det fall den kommunala elevhälsan får ansvar för att genomföra åtgärder riktade till barn och ungdomar. Detta är då efter att landsting och kommun har samverkat kring om åtgärden ska erbjudas av elevhälsan eller inom den landstingsorganiserade hälso- och sjukvården. Stadsledningskontoret menar att det i detta fall behövs en kompensation till kommunen för att fler barn och unga ska kunna erbjudas rekommenderade åtgärder.

Stadsledningskontoret menar att det finns en otydlighet i remissen där de centrala rekommendationerna kan tolkas att de även innefattar kommunens ansvar för hälso- och sjukvård. Inom ramen för det kommunala hälso- och sjukvårdsansvaret återfinns till exempel personer med psykiskt funktionshinder i form av schizofreni som ingår i en av riskgrupperna i förslaget till nationella riktlinjer. Den ekonomiska analysen är således inte till fylles utan bör kompletteras alternativt förtydligas i det fall den även berör den kommunala hälso- och sjukvården.

